

Dinosaurused ja jänesepabulad Edith Karlsoni käe all

Skulptor **Edith Karlsonit** (32) teatakse suurte loomaskulptuuride poolest. Uue isikunäituse tarbeks immutas ja lakkis ta aga tohutus koguses küülikujunne. Karlsoniga kohtus **Kadri Karro**.

Skulptor **Edith Karlsonile** oli möödunud aasta täis olulisi ja elumuutvaid sündmusi. Ta oli üks viiest kunstnikust, kes asus püüdma Eesti kunstimaastiku üht olulisemat preemiat Köler Prize'i. Peapreemiat ei tulnud, aga näitusepublik hääletas Edithi oma lemmikuks. Töösse läksid Edithi ja skulptor **Jass Kaselaane** tööd „Ruupor“ ja „Eesriie“, mis võitsid uue raadiomaja kaunistamiseks mõeldud kunstiteoste ideekonkursi. Suvel tegi Edith koos **Kärt Ojaveega** kunstnikutööd Noblessneri valukojas etendunud **Peeter Jalakase** lavastusele „Sünnisõnad“. Pisut enam kui kuu aja pärast saab Edith esimest korda emaks. Ja *last but not least*. Eelmisel suvel lahkus Edithile, kes on titest saati kirglikult loomi armastanud, aastaid Raja tänava ateljees seltsi pakkunud miniküülik **Käpik**. Jänku mälestus on jäädvustatud möödunud nädalal Tallinna Linna galeriis avatud näitusel „Vox populi“, kus eksponeeritud katkematusse jänesepabulaahelasse jõudis ka Käpik oma viimastel elukuudel tublisti panustada.

Edith, räägi palun oma uuest näitusest. Keraamilised looma- ja linnupead, nende vahel katkematult kulgev sitaahel, „Vox populi“...

Ma mõtlesin, et ma teen sellise näituse, mis on mulle füüsiliselt jõukohane. Füüsiliselt on ta jõukohane olnud küll, aga sellist töömahtu ja sellist aega ei ole mul ühegi teise näituse peale kulunud. Need pabulad on mu elutöö! (*Naerab.*)

Ma tegin just koju uued raamaturiiulid ja avastasin oma vanu sketširaamatuid vaadates, et see ketiteema on juba neli aastat vana. Praegu tegin ma selle ära ainult sellepärast, et ma ei saa hetkel suuri asju teha. (*Mee-nub ligi kolme meetri kõrgune dinosauruse skulptuur – K. K.*)

Minu jaoks on see paras eneseületamine. Kui sa oled ikkagi harjunud tegema suuri objekte, siis sellest välja tulemine on tundmatule pinnale astumine. Ausalt öeldes ei olnud eriti enesekindel tunne.

See pabulakett loomade hambus sümboliseerib ebameeldivate asjade pidevat järgnevust, katkematut jama?

Absoluutselt! See näitus räägibki asjast, mis minule isiklikult siin maailmas väga närvidele käib. Inimesed võiksid minu meelest ennast palju rohkem analüüsida, enne kui midagi suust välja ajavad või kuski le prõmmima lähevad. Tegelikult tuleks enne endale otsa vaadata ja mõelda, kas sa ise oled kõigest sellest, milles teisi süüdistad, nii puhas.

Kogu aja, mil ma seda näitust ette valmistasin, kuulasin raadiost „Vox populi“. Nonstop. Emotsioonid, mis kuulates minust läbi käisid, on hüs-teeriline naer, masendus, kurbus, viha, ükskõiksus, irooniline muie. Kogu spekter. Iga saade ja iga telefonikõne on puhas kuld olnud, kusjuures naised on alati kõige vihasemad. Lausa tigidad. Ma ei tea, mis neil juh-

tunud on. See on olnud mu jaoks väga huvitav sotsiaalne eksperiment.

Näituse „materjal“ tuli lisaks su enda jänele ka loomaaia ja kasvanduse juhatajaga ühendust ja ütled, et ma tuleks teile junne korjama, siis see kõlab vist natuke napakalt?

Kui ma sellise palvega helistan, siis ma teen ikka väga korraliku sissejuhatuse. Sest küsimus ise on ju selline, nagu hull helistaks. Ma alustan kohe juttu nii, et see küsimus võib olla natuke naljakas ja et ma olen see ja see ja teen sellist huvitavat asja ja et kas palun võiks tulla korjama. Kõik naeravad. Hea on kunstnik olla. Kui ütled ette ära, et tere, ma olen kunstnik ja tahan seda ja seda, siis on selge, et las hull tuleb ja toimetab. Hea vabandus ja vabadus. **Sa saad veebruari lõpus emaks. Kas see jääb nüüd mõneks ajaks su viimaseks isikunäituseks?**

Ma ei tea. Ma ei kujuta oma elu pärast lapse sündi ausalt öeldes hästi ette. Mul on nii kiire olnud kogu aeg, et ma ei ole üldse jõudnud sellele ti-tevärgile mõelda.

Temnikova & Kasela galeriis tuleb juba järgmisel nädalal grupinäitus. Ja samal ajal on mul tunnid EKAs, intensiivne hommikust õhtuni kestev materjalikursus, kus ma tutvustan tudengitele elementaarseid skulptori töövahendeid. Juunis tuleb Tartu Kunstimuuseumis Mare Mikofi retrospektiiv, mille kujundaja ma olen. Ma olen igaks juhuks võtnud ühe inimese veel juurde, sest ma tõesti ei tea, milliseks mu elu kujuneb ja kas ma saan veel tööasju teha. Pärast lapse sündi eelistaks küll olla terve suve Hiiumaal, nii et pea oleks täiesti tühi. Ma mõtlen sellest kui puhkusest, kuigi mõned inimesed naeravad selle peale.

Sa tahaks ideaalis Hiiumaal elada?

Mulle meeldiks elada pool aega linnas ja pool seal. Iga vaba hetke ma veedaks Hiiumaal, selles ei ole küsimustki. See on mu lemmikkoht maailmas. Aga mulle on tähtis, et ma saaks siis, kui soov tuleb, suhelda vabalt oma sõpradega. Tahaks ikkagi sotsiaalset elu ka, sest seal, olgem ausad, on maja metsa sees. Täielik rahu ja idüll, mis on mulle väga oluline. Aga samamoodi on mulle siiski teatud määral oluline inimestega suhtlemine. Ja eriti, kui on väike laps ja oled mingi aja eraldunud kõigest ja kõigest, siis lõplikult maale kolida ei ole arvatavasti ajule väga hea. Mul on selline tunne.

Kardad sa ka natuke lapse saamist?

Mul on nii kiire olnud, et pole olnud aega lasteasjuga osta. Õnneks on mul paar sõpra, kellel on väikesed lapsed, ja ma loodan, et kui see hetk kätte jõuab, siis ma kuulan kiirelt info ära, mis nad mulle räägivad.

Loomulikult käivad vahepeal täielikud paanikahood, aga see on vist normaalne. Ma olen ennast ra-

„Edithiga suhtlemine on pigem nagu loodusesse minek, mis allub hoopis rohkem vaistule ja intuitsioonile ja kus sõnadel on sekundaarne roll.“

Katrin Kissa

„IGAÜHEL VÕIKS OLLA OMA EDITH“

„Edithile meeldivad sõbrad ja sõpradele meeldib Edith. Ta suudab olla paljude jaoks ainuke ja usaldusväärseim inimene, kellele helistad, kui pill peale tuleb. Lugusid on palju, aga kes neid enam mäletab ja lood, mis meenuvad, ei kannata kirjanekut, peksa saamise oht on suur.

Ta on terane, truu, hooliv, kaval, uhke, tähelepanelik, tugev. Igaühel võiks olla oma Edith.“

Kris Lemsalu, kunstnik ja sõber

„Ets on teataval hädavajalikul määral omandanud inimesele omased suhtlemisvõtted, kuid päris lõpuni ta seda inimeste asja selgeks pole saanud. Looduses ei satu Ets kunagi segadusse, aga inimese poolt loodud ideaalselt toimivad süsteemid võivad teda eksitada. Näiteks lennujaamad on tema jaoks võimatult keerulised ja täis ohte. Ta valmistub lendamiseks nagu mingiks ohtlikuks safariks.

Ükskord otsustas ta teha enne lendu WC-peatuse ja lõpetas oma lennu väljumise ajal vetsus, millel puudus väljumiseks vajalik ukse link. Teisel korral sattus Ets lennujaamas ekseldes suletud terminali, kust mingi töötaja ta ainult õnneliku juhuse tahtel leidis ja tagasi inimeste hulka tõi.

Etsil on pahatihti nii, et ta on teises terminalis kui valdav osa teda ümbritsevatest inimestest ning teda võivad lihtsalt eksitada *small talk* ja kärmed verbaalsed seisukohavõtted. Edithiga suhtlemine on pigem nagu loodusesse minek, mis allub hoopis rohkem vaistule ja intuitsioonile ja kus sõnadel on sekundaarne roll. Mõnele laisale vaatajale võib ta tunduda kohmakas ja kinnine, neile, kes võtavad aega, on ta aga imeline – avatud, empaatiline, tundlik ja täpne.

Tema puhul on veel kohutavalt armas mingi vaikne tänulikkus. Mulle tundub, et ta ei ole enda ellu liiga palju õnne ja õnnestumisi planeerinud, seega on iga asi justkui kingitus. Isegi see, et trammiuksed peatuses avanevad. Ja oi kui tänulik ta on, kui madalrõhk-kond möödub.“

Katrin Kissa, filmiprodutsent ja sõber

hustanud sellega, et mul on eluaeg olnud koduloomad ja tegelikult olen ma harjunud, et ma kogu aeg vastutan kellegi eest ja pean kellegi eest hoolitsema.

Kes su esimene loom oli?

Kass. Kasse on olnud kõvasti. On olnud lihtsalt kassid, siis on olnud kassid ja koerad koos ja jänese oli mul ka juba kunagi lapsepõlves. Läksin sõbranna juurde maale ja tulin jänese tagasi. Vanemad olid natuke šokeeritud. Kahjuks pidin ta kasvuhoonesse elama panema. Ma küll lootsin, et ta saab kodu diivani peal elada, aga sellega ei olnud vanemad nõus.

Kas sa liha sööd?

Väga harva. Ma ei väida, et ma olen taimetoitlane, aga ma tõesti süüa väga harva liha. Mul puudub konkreetne isu liha järele. Aga kui mulle kuskil liha pakutakse, siis ma süüa. Ise kunagi poest ei osta, ise ei valmista. Ja kui ma olen kana ostnud, siis ma olen ikkagi eelistanud normaalselt elu elanud linde. Tõpsi sees elanud kanu ma ei osta, ma ei taha mõelda nende elu peale ja ei taha mõelda ka nende söömise peale.

Oli sul pärast Köler Prize'i tühi tunne ka? Lootsid võitu?

Ma olen pigem pessimistlik inimene. Ma ei looda kunagi mingit võitu. Aga ma annan endast kindlasti maksimumi. Seda ma tegin ka seal. Ja ega mul ju halvasti ei läinud. Publikupreemia on ka täiesti tore asi. Aga läbi võttis see protsess küll. Köleri formaat on mulle tegelikult hästi ebasõbralik. Lõpuks ta mõjub ikkagi nagu mingisugune „Hunger Games“. Kui mind sinna kutsuti, siis mu esimene mõte oli ei öelda. Et ma ei taha sellest osa võtta sellepärast, et see on võistlus. Võistlusmoment on ju üks olulisemaid asju seal.

Jube ebameeldiv tegelikult. See ajas ikka juhtme täiesti kokku. Aga samas, kui sa oled Eestis tegutsev kunstnik, siis on see justkui selline üritus, et kui sind ikka kutsutakse, siis ei saa ära öelda.

Ainus asi, mille üle mul oli kohutavalt hea meel, oli see, et mul ei olnud seal ühtegi sõpra. *Apua*, kui seal oleks olnud näiteks Art (*Allmägi* – K. K.) või Kris (*Lemsalu* – K. K.) või Maria Ader, siis oleks mu vastus kindel ei olnud.

Sa oled edukalt osalenud kahel protsendikunsti konkursil (valgusti „Len-nula“ Haapsalu Ühisgümnaasiumis ja koos Jass Kaselaanega kaks installatsiooni uues raadiomajas). Need konkursid on ju ka mingis mõttes võistlus.

Jah, aga see ei ole ikka päris sama. Näiteks ERRi maja. Pakume sinna ühe projekti ja kunagi ei tea, mis saab. Kõik ju oleneb žüriist. Ja nende puhul tuleb ikkagi vaadata konkreetseid ruume, maja arhitektuuri, on vaja tausta uurida. Neid tugi-punkte, millele sa hakkad projekti ehitama, on palju rohkem. Köler Prize'il teed ikkagi seda, mida ise tahad teha. Minu arvates on see väga

suur vahe. Ma hoiaks neid protsendikunsti asju oma näitusetööst suhteliselt eraldi.

Kas sa solvusid ka toona, kui „Len-nula“ vastuvõtt Haapsalus nii kriitiline oli. Kohalikes lehtedes oldi su peale väga kurjad, kritiseeriti tööd, selle teostust, maksumust jne.

See oli karm elukool. Igaühel kindlasti ei ole au sellist asja kogeda, mida mina seal pidin kogema. See oli rusikaga näkku, sõna otseses mõttes. Inimestel, kes on aastaid mingis majas, mingis asutuses töötanud, on oma trajektoolid, harjumused, oma rütm. Iga võõras inimene, võõras ese, iga muutus tekitab inimestes stressi, ja mitte vähe. Haapsalu oli klassikaline näide.

Tegelikult on see üldkultuuriline probleem. Kunstihariduse probleem. Üldine pigem kunstivaenulikkus. Võrreldes teiste riikide kultuuri väärtustamisega oleme meie ikkagi tuhat aastat taga. Äkki 500 aasta pärast hakkavad inimesed natuke teise pilguga vaatama, võib-olla isegi natuke tänulikult vastu võtma seda, mis neile ette antakse. Tegelikult pannakse need protsendikunsti teosed ruumidesse sunniviisiliselt, inimesed ei taha neid sinna absoluutselt. Nad lihtsalt peavad need teosed vastu võtma. Ükskõik mida sa ka neil konkurssidel välja pakuks, tuleb ikka mingi vastuseis. Ma olen selles sada protsenti veendunud.

Mis sa arvad, mida saaks teha, et inimesed nii vaenulikud poleks?

Ma oma kogemusest mäletan, et nüüdiskunstist polnud koolis pea-

JÄNESED, PARDID, KOERAD: Skulptor Edith Karlson eelistab söömise asemel nende seltskonda nii elus kui kunstis.

aegu üldse juttu. Alustatakse Wilendorfi Venusest ja lõpetatakse Andy Warholiga. See on viimane piir, mida tavaline inimene suudab kunsti, millegi väärtuslikuna tajuda. Aga see, mis edasi tuleb, sellest inimesed ei tea, neil puudub silmaring sõna otseses mõttes. Sellega ei ole tegeletud ja seda ei saagi neilt eeldada.

Ja ma absoluutselt ei halvusta neid inimesi. Inimlikul tasandil saan ma sellest aru. Nad ei tea, nad ei ole kokku puutunud. Siin näitusel on ka mingid sitaketid, inimene lihtsalt vaatab, et mis kuradi kett siia on aetud. Aga ta ei oska mõelda kaasa sellele asjale.

Kui sul tuleb selline rühm inimesi siia näituseturile, siis mida sa neile räägiksid?

See on üks selliseid näitusi, mis ei tohiks ka kunstikaugeid inimesi väga pahandada, sest siin on üsna äratuntavaid elemente. Isegi kunstikaugeid saavad siit midagi. Kas või vaatavad kutsut seina peal.

Sul on alati sõbrad näituste juures abiks käinud ja neil on üldse su elus väga suur roll. Kas sulle tekib sõprade ka või püsib sõpruskond muutumatuna? Võtad sa kergesti inimesi omaks?

Ma ise ei otsi kontakti. Mul ei ole pal-

ju sõpru, aga nad on kuidagi mu juurde tulnud, ma ei ole neid ise küll otsinud. Mul on see probleem, et ma ei taha mitte kunagi mitte kedagi tüüdata, ma ei ole initsiatiivikas inimene. Meie sõpruskond on püsinud ühetavalisena aastaid, uusi inimesi ei ole eriti lisandunud. Ma ei ole väga sotsiaalne inimene, võõristusperiood on mul

üsna pikk ja ma töötlen asju aeglaselt, enne kui end päris mugavalt tunnen. Ja ilma oma olemasolevate sõpradeta ma sureks kurbusesse.

Sügisel kirjutasin teie jamadest Tallinna Kultuurikatla, kus said kahjustada või hävisid nii sinu kui Maria Aderi teosed (EE 2.9.2015). Kas selles osas on Kultuurikatalt lõpuks mingi vastus laekunud?

Enne aastavahetust tuli Kultuurikatla juhatus kokku, pidi olema koos-

olek, kus nad kujundavad oma arvamuse. Nüüd oleme oodanud, millal nad arvamuse meile ka edasi saadavad. Meie advokaat just saatis neile kirja, et kus see arvamus siis on. Sellest on saamas igikestev ootamine.

Su Facebooki-nimi on Sita Sitta Käbi. Miks?

(*Naerab.*) See läheb nüüd ka eriti hästi näitusega kokku. Ise ka vaatasin ja imestasin. Kõik asjad jooksevad isenesest kokku. Ma vahetasin nime ära, sest ma ühel hetkel enam ei tahtnud üldse Facebookis olla. Ja mõnda aega ma ei olnudki seal, aga siis ma sain aru, et jään niimoodi ilma infost selle kohta, kus mis toimub. Käbi tuleb sellest, et elasin lapsepõlves Käbi tänaval. Kunagi väga ammu rääkisime Krisiga sellest tundeist, kuidas on mingid perioodid elus, kus sa tunned, et su pea kohal on nähtamatu sitarahe, selline, mis käib eluga kaasas. Kogu aeg tuleb paska kaela. Sealt tuleb teine osa nimest.

Kui pasarahe juurest helgemate asjade juurde tulla, siis mis sulle viimati rõõmu valmistas?

Need on nii lihtsad asjad, mis mulle tegelikult rõõmu pakuvad. Pisikesed detailid. Näiteks kui Raul (*elukaaslane Raul Saaremet* – K. K.) tuleb mulle autoga järele. Või kui Kusti (*Edithi koer* – K. K.) teeb mingit naljakat asja. Ja need rõõmud on sageli tänuvõltsusega seotud. Kui ma näen, et inimesed on head. Ja kuna Eestis on päikest alati nii vähe, siis kui ühel päeval tuleb päike välja, siis ma lihtsalt tunnen, et nii hea on olla. Ja et kõik on tegelikult okei.

Edith Karlsoni näitus „Vox populi“ jääb Tallinna Linnagaleriis avatuks 14. veebruarini.

21. jaanuaril avatakse Temnikova & Kasela galeriis rahvusvaheline grupinäitus „International Fun“, kus teiste kunstnike kõrval on väljas ka Edith Karlsoni looming. Näitus jääb avatuks 5. märtsini.

